

Постанови Пленуму Верховного суду в цивільному судочинстві

Зміст збірника подано з урахуванням останніх змін до чинного законодавства України.

Також читачам пропонуються матеріали довідкового та методичного характеру.

РОЗДІЛ 1
**ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ
УКРАЇНИ**

1. ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВСУ З ЗАГАЛЬНИХ ПИТАНЬ

ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 1 листопада 1996 року № 9

Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя

Конституцією України кожній людині гарантовано право звернутись до суду для захисту своїх конституційних прав і свобод. Конституція має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії. Це зобов'язує суди при розгляді конкретних справ керуватись насамперед нормами Конституції України.

З метою правильного застосування норм Конституції при здійсненні правосуддя Пленум Верховного Суду України **постановляє** дати судам такі роз'яснення:

1. Відповідно до ст. 8 Конституції в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституційні права та свободи людини і громадянина є безпосередньо діючими. Вони визначають цілі і зміст законів та інших нормативно-правових актів, зміст і спрямованість діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і забезпечуються захистом правосуддя.

Виходячи із зазначеного принципу та гарантування Конституцією судового захисту конституційних прав і свобод, судова діяльність має бути спрямована на захист цих прав і свобод від будь-яких посягань шляхом забезпечення своєчасного і якісного розгляду конкретних справ. При цьому слід мати на увазі, що згідно зі ст. 22 Конституції закріплені в ній права і свободи людини й громадянина не є вичерпними.

2. Оскільки Конституція України, як зазначено в її ст. 8, має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії, суди при розгляді конкретних справ мають оцінювати зміст будь-якого закону чи іншого нормативно-правового акта з точки зору його відповідності Конституції і в усіх необхідних випадках застосовувати Конституцію як акт прямої

дії. Судові рішення мають ґрунтуватись на Конституції, а також на чинному законодавстві, яке не суперечить їй.

У разі невизначеності в питанні про те, чи відповідає Конституції України застосований закон або закон, який підлягає застосуванню в конкретній справі, суд за клопотанням учасників процесу або за власною ініціативою зупиняє розгляд справи і звертається з мотивованою ухвалою (постановою) до Верховного Суду України, який відповідно до ст. 150 Конституції може порушувати перед Конституційним Судом України питання про відповідність Конституції законів та інших нормативно-правових актів. Таке рішення може прийняти суд першої, касаційної чи наглядової інстанції в будь-якій стадії розгляду справи.

Суд безпосередньо застосовує Конституцію у разі:

1) коли зі змісту норм Конституції не випливає необхідність додаткової регламентації її положень законом;

2) коли закон, який був чинним до введення в дію Конституції чи прийнятий після цього, суперечить їй;

3) коли правовідносини, що розглядаються судом, законом України не врегульовано, а нормативно-правовий акт, прийнятий Верховною Радою або Радою міністрів Автономної Республіки Крим, суперечить Конституції України;

4) коли укази Президента України, які внаслідок їх нормативно-правового характеру підлягають застосуванню судами при вирішенні конкретних судових справ, суперечать Конституції України.

Якщо зі змісту конституційної норми випливає необхідність додаткової регламентації її положень законом, суд при розгляді справи повинен застосувати тільки той закон, який ґрунтується на Конституції і не суперечить їй.

3. Слід мати на увазі, що суд не може, застосувавши Конституцію як акт прямої дії, визнати неконституційними закони чи правові акти, перелічені в ст. 150 Конституції, оскільки це віднесено до виключної компетенції Конституційного Суду України.

Разом з тим суд може на підставі ст. 144 Конституції визнати такими, що не відповідають Конституції чи законам України, рішення органів місцевого самоврядування, а на підставі ст. 124 Конституції – акти органів державної виконавчої влади: міністерств, відомств, місцевих державних адміністрацій тощо. Звернення до Конституційного Суду України в такому разі не вимагається.

4. Виходячи з положення ст. 9 Конституції України про те, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, суд не може застосувати закон, який регулює правовідносини, що розгля-

даються, інакше як міжнародний договір. У той же час міжнародні договори застосовуються, якщо вони не суперечать Конституції України.

5. Судам необхідно виходити з того, що нормативно-правові акти будь-якого державного чи іншого органу (акти Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, акти органів місцевого самоврядування, накази та інструкції міністерств і відомств, накази керівників підприємств, установ та організацій тощо) підлягають оцінці на відповідність як Конституції, так і закону.

Якщо при розгляді справи буде встановлено, що нормативно-правовий акт, який підлягав застосуванню, не відповідає чи суперечить законів, суд зобов'язаний застосувати закон, який регулює ці правовідносини.

6. Згідно з ч. 2 ст. 6 Конституції органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України.

Закони та інші нормативні акти, прийняті до набуття чинності Конституцією, є чинними в частині, що не суперечить їй (ст. 1 розділу XV Конституції). У зв'язку з цим при розгляді справи суд може на підставі Постанови Верховної Ради України від 12 вересня 1991 р. «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства СРСР» застосувати нормативні акти колишнього Союзу РСР, які не суперечать Конституції і законам України.

7. Звернути увагу судів на те, що згідно з ч. 2 ст. 57 Конституції є нечинними, а отже, не можуть застосовуватись ті закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, які не доведені до відома населення у встановленому законом порядку. Це означає, що судові рішення не може ґрунтуватись на неоприлюднених нормативно-правових актах такого змісту.

8. З урахуванням конституційного положення про те, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, юрисдикція яких поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі (ст. 124 Конституції), судам підвідомчі всі спори про захист прав і свобод громадян. Суд не вправі відмовити особі в прийнятті позовної заяви чи скарги лише з тієї підстави, що її вимоги можуть бути розглянуті в передбаченому законом досудовому порядку.

Статтею 55 Конституції кожній людині гарантовано право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових осіб і службових осіб, а тому суд

Зміст

РОЗДІЛ 1. ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	3
1. ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВСУ З ЗАГАЛЬНИХ ПИТАНЬ.....	3
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 9 від 1 листопада 1996 року	
Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя	3
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 8 13.06.2007	
Про незалежність судової влади	11
2. ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВСУ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОЇ	
ЮРИСДИКЦІЇ.....	21
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 3 від 28 березня 1972 року	
Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним.....	21
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 6 від 27.08.76	
Про судову практику в справах про виключення майна з опису	25
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 20 від 22 грудня 1995 року.....	32
Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності.....	32
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 20 від 22 грудня 1995 року	
Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності.....	41
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 5 від 28 червня 1991 року	
Про практику розгляду судами цивільних справ, пов'язаних з діяльністю гаражно-будівельних кооперативів	50
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 7 від 4 жовтня 1991 року	
Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок	57
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 2 від 31 січня 1992 року	
Про судову практику в справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні	66

ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 6 від 27 березня 1992 року	
Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди.....	75
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 7 від 16.04.2004 р.	
Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ.....	97
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 1 від 27.02.2009 р.	
Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи.....	120
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 5 від 12 квітня 1996 року	
Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів.....	135
3. ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВСУ З ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН	146
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 9 від 6 листопада 1992 року	
Про практику розгляду судами трудових спорів.....	146
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА від 24.12.99 року № 13	
Про практику застосування судами законодавства про оплату праці.....	165
4. ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВСУ З СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН	178
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 3 від 15 травня 2006 р.	
Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів.....	178
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 3 від 30 березня 2007 р.	
Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав	187
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	
ПОСТАНОВА № 11 від 21 грудня 2007 р.	
Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя	197

РОЗДІЛ 2 ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ	209
1. КОНТАКТНІ ДАНІ ВЕРХОВНОГО СУДУ	209
2. ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ 2017	210
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 1 від 30 листопада 2017 року	
Про затвердження Регламенту Пленуму Верховного Суду.....	210
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 2 від 30 листопада 2017 року	
Про визначення дня початку роботи Верховного Суду	223
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 3 від 30 листопада 2017 року	
Про обрання Голови Верховного Суду	224
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 4 від 30 листопада 2017 року	
Про обрання заступника Голови Верховного Суду	225
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 5 від 30 листопада 2017 року	
Про обрання секретаря Пленуму Верховного Суду	226
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 6 від 30 листопада 2017 року	
Про затвердження Положення про апарат Верховного Суду, структури і штатного розпису апарату Верховного Суду	227
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 7 від 30 листопада 2017 року	
Про затвердження робочих груп для розроблення стратегії діяль- ності Верховного Суду.....	228
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 8 від 14 грудня 2017 року	
Про затвердження Тимчасових засад використання автоматизо- ваної системи документообігу та визначення складу суду у Вер- ховному Суді.....	229
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 9 від 14 грудня 2017 року	
Про обрання суддів Верховного Суду до Комісії з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя	230
3. ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ 2018	231
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ	
ПОСТАНОВА № 1 від 02 лютого 2018 року	
Про затвердження Положення про Науково-консультативну раду при Верховному Суді.....	231

ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ		
ПОСТАНОВ № 2 від 02 лютого 2018 року		
Про обрання делегатів на з'їзд суддів України.....	236	
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ		
ПОСТАНОВА № 3 від 30 березня 2018 року		
Про затвердження складу Науково-консультативної ради при Верховному Суді	237	
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ		
ПОСТАНОВА № 4 від 30 березня 2018 року		
Про відмову у зверненні до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності (конституційності) частини другої статті 28 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та частини третьої статті 28 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» у редакції Закону України від 03 жовтня 2017 року № 2148-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» положенням частини першої статті 8, частин першої та третьої статті 46 Конституції України	238	
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ		
ПОСТАНОВА № 5 від 30 березня 2018 року		
Про відмову у зверненні до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності (конституційності) пункту 3 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 06 грудня 2016 року № 1774-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» положенням частини першої статті 8, частини третьої статті 22, частин першої та другої статті 24, частин першої статті 126, статті 130 Конституції України	240	
ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ		
ПОСТАНОВА № 6 від 30 березня 2018 року		
Про внесення змін до структури та штатного розпису апарату Верховного Суду	243	
РОЗДІЛ 3 ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ		244
1. Стосовно звільнення від сплати судового збору у спрах про права споживачів	244	
2. Зобов'язання зі сплати аліментів носять періодичний характер і повинні виконуватися щомісяця, тому при розгляді спорів про стягнення пені від суми несплачених аліментів суд повинен з'ясувати розмір несплачених аліментів за кожним із цих періодичних платежів	250	

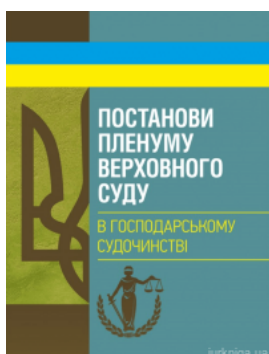
3. При наданні дозволу на виїзд неповнолітньої дитини за кордон без згоди батька пріоритетним є найкращі інтереси дитини, а не принцип рівності прав батьків щодо дитини	258
4. У разі зазначення у судовому рішенні про стягнення суми коштів в іноземній валюті з визначенням еквіваленту такої суми у гривні стягувачеві має бути перерахована вказана у резолютивній частині судового рішення сума в іноземній валюті, а не її еквівалент у гривні	270
5. Оскарження рішень чи дій державного виконавця, вчинених під час виконання зведеного виконавчого провадження, належить до адміністративної юрисдикції.....	290
6. До негаторних позовів (зокрема про виселення з службового житла) позовна давність не застосовується	303
7. Суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають, зокрема, з цивільних і земельних правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства	319
8. Виселення особи з житла без надання іншого житлового приміщення можливе за умов, що таке втручання у право особи на повагу до житла передбачене законом, переслідує легітимну мету, визначену у пункті 2 статті 8 Конвенції, та є необхідним у демократичному суспільстві.	329
9. Суд відмовляє у відкритті провадження у справі за пунктом 1 частини першої статті 186 ЦПК України, якщо адресат рішення суб'єкта владних повноважень про затвердження документації із землеустрою щодо відведення земельної ділянки та надання її у власність чи у користування не набув відповідне речове право.	345
10. Спори, пов'язані з наданням без проведення земельних торгів в оренду земельної ділянки існуючому фермерському господарству шляхом надання в оренду додаткової земельної ділянки для ведення фермерського господарства його засновнику і подальшого передання цієї ділянки у користування фермерського господарства, мають розглядатися за правилами господарського судочинства.	355
11. Питання щодо зняття арешту з майна, накладеного в рамках кримінального провадження, розглядається у встановленому кримінальним процесуальним законодавством порядку, відтак такі спори не підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства.	365

11. Спiр щодо оплати працi особи – суб'єкта публiчної служби є приватноправовим та пiдлягає розгляду за правилами цивiльного судочинства.....	375
12. Оскарження постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору розглядається в порядку адмiнiстративного судочинства.....	381

РОЗДІЛ 4 ПРАВОЗАСТОСОВЧА ПРАКТИКА КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ 390

1. Рiшення Касацiйного цивiльного суду про порядок подання апеляцiйних скарг.....	390
2. Рiшення Касацiйного цивiльного суду щодо стягнення алiментiв на дитину та на утримання дружини	397
3. Рiшення Касацiйного цивiльного суду про стягнення зi страхо- вої компанiї страхового вiдшкодування на користь позивача.....	402
4. Рiшення Касацiйного цивiльного суду про порядок розкриття iнформацiї, що мiстить банкiвську таємницю	408
5. Рiшення Касацiйного цивiльного суду про усунення особи вiд спадкування.....	415
6. Рiшення Касацiйного цивiльного суду щодо звернення стяг- нення на предмет iпотеки i врахування спливу строку позовної давностi	421
7. Рiшення Касацiйного цивiльного суду про звiльнення вiд спла- ти судового збору у справi про порушення прав споживачiв.....	433

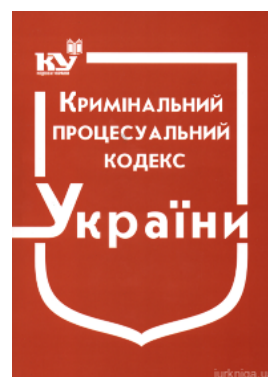
Книги, які можуть вас зацікавити

Постанови Пленуму
Верховного суду в
господарському
судочинстві

Цивільний
процесуальний кодекс
України

Кримінальний
процесуальний кодекс
України

Кодекс законів про
працю України

Кодекс України про
адміністративні
правопорушення

Кодекс
адміністративного
судочинства України

Перейти до галузі права
Цивільне право та процес

[Перейти на сайт →](#)